

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Узп 47/2023
21.04.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Гордане Џакула, председника већа, Јелене Ивановић и Татјане Миљуш, чланова већа, са саветником Горданом Војновић, као записничарем, одлучујући о захтеву АА из ..., ..., број ..., Република ..., чији је пуномоћник Љиљана Радић, адвокат из Београда ..., ..., за преиспитивање судске одлуке - пресуде Управног суда 13 У 3608/20 од 02.02.2023. године, са противном странком Министарством финансија Републике Србије, Управом за јавни дуг, у предмету неисплаћене девизне штедње, у нејавној седници већа одржаној дана 21.04.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

Захтев се **ОДБИЈА**.

ОДБИЈА СЕ захтев подносиоце захтева за накнаду трошкова.

Образложење

Побијаном пресудом, ставом I диспозитива, одбијена је тужба подносиоце захтева поднета против решења Министарства финансија Републике Србије, Управе за јавни дуг, број 401-5225/2018-001 од 23.12.2019. године, којим је одбијена пријава потраживања подносиоце пријаве АА, ..., ..., број ... Република ..., заведена под бројем 401-5225/2018-001. Ставом II диспозитива побијане пресуде, одбијен је захтев тужиље за накнаду трошкова управног спора.

У захтеву за преиспитивање побијане пресуде, поднетом због повреде закона и Устава РС, те повреде одредби Европске конвенције о заштити људских права и слобода и са тим у вези права на правично суђење и права на имовину, подносиоцека наводи да је уз пријаву потраживања доставила оригиналне девизне штедне књижице, са знаком „евидентирана стара девизна штедња“, као и потврду Финансијско информатичке агенције Сарајево да није остварила право у Босни и Херцеговини по основу девизне штедње, нити да јој је то право признато од стране БиХ, те да предметна новчана средства нису утрошена, а ни пренета на друго лице. Даље наводи да је против одговорног лица, директора Агенције за приватизацију ФБиХ, поднела дана 12.02.2020. године кривичну пријаву, па како одлука надлежног суда у ФБиХ по наведеној кривичној пријави

-2-

представља претходно питање од кога зависи правилно и законито доношење одлуке у овој правној ствари, сматра да је Управни суд требало да прекине управни спор до доношења те одлуке. Наводи затим да је ради потпуног и правилног утврђења чињеничног стања требало прибавити доказ – писмену изјаву од Инвестбанке а.д. Београд колико се новчаних средстава по основу предметног потраживања тужиље налази на њеном рачуну, односно на рачуну оставиоца ББ, на дан доношења оспореног решења, што није учинио тужени орган, а ни Управни суд по њеном предлогу. Такође, указује да је тужени орган, а затим и Управни суд, био у обавези да поступи по пресуди Европског суда за људска права у предмету Алишић и др. против туженог, према којој је тужени у обавези да врати сва неутрошена девизна средства штедиша. Предлаже да Врховни касациони суд захтев уважи, побијану пресуду преиначи или укине, а тражи и трошкове поступка.

Противна странка у одговору на захтев предлаже да суд исти одбије.

Поступајући по поднетом захтеву и испитујући побијану пресуду у границама захтева, у смислу члана 54. Закона о управним споровима („Службени гласник РС“, бр. 111/09), Врховни касациони суд је нашао да је захтев неоснован.

Према разлозима образложења побијане пресуде, правилно је, по оцени Управног суда, одлучио тужени орган када је одбио пријаву потраживања тужиље по основу девизне штедње, јер нису испуњени услови за признавање тог права. По налажењу Управног суда, правилно је тумачење туженог органа да је девизна штедња у смислу одредбе члана 1. став 4. Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, у складу са прописима ФБиХ, пренета на друго правно лице – банку са седиштем у ФБиХ, односно приватизацијски рачун грађана, чиме је конвертована у друга права која се могу реализовати у складу са Законом о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације. Како према потврди број 04-14-5617-1/19 од 14.08.2019. године, у Агенцији за приватизацију у ФБиХ на јединственом рачуну грађана ... оставиоца ББ, чији је правни следбеник тужиља, постоји неутрошен износ од 36.831,98 КМ из основа старе девизне штедње, достављен од Комерцијалне банке д.д. Тузла, регистрован 14.04.1999. године, то правилно налази тужени орган да тужиља по основу девизне штедње није више у односу са банком код које је својевремено положена девизна штедња, чије је седиште у Републици Србији, јер је иста пренета на другу банку са седиштем у ФБиХ, чиме је престао законски основ за признавање права по основу неисплаћене девизне штедње грађана у складу са Законом о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и у њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ. У сваком случају, и да тужиља није искористила стару девизну штедњу за намене прописане Законом о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације, евидентирана девизна штедња постала је унутрашњи дуг ФБиХ у складу са одредбом члана 5а наведеног закона.

Оцењујући законитост побијане пресуде Врховни касациони суд налази да је иста донета без повреда правила поступка и уз правилну примену прописа.

Према стању у списима и образложењу побијане пресуде, тужила је на основу позива за пријаву потраживања по основу девизне штедње од 23.02.2017. године, поднела пријаву потраживања, која је евидентирана под бројем 401-5225/2018-001 од 22.01.2018. године, а на основу девизне штедње њеног правног претходника, положене код Инвестбанке а.д. Београд – Пословна јединица Тузла, број партије ... и ... Тужила је уз пријаву поднела оригинале девизних штедних књижица Инвестбанке а.д. Београд под бројем ... и бројем ... Поред тога, тужила је доставила: потврду Финансијско-информатичке агенције Сарајево из које се види да није остварила право у БиХ по основу старе девизне штедње, нити да јој је то право признато од стране ФБиХ; изјаву, дату под моралном, материјалном и кривичном одговорношћу, да предметну стару девизну штедњу није пренела на друго лице; као и потврду Агенције за приватизацију у ФБиХ број 04-14-5617-1/19 од 14.08.2019. године, издату на основу увида у базу података Јединствених рачуна грађана (ЈРГ), којом се потврђује да на ЈРГ ..., оставиоца ББ, постоји неутрошен износ од 36.831,98 КМ из основа старе девизне штедње, достављен из Комерцијалне банке д.д. Тузла, регистрован 14.04.1999. године, уз напомену да Агенција за приватизацију није надлежна за поврат старе девизне штедње и да не располаже подацима о верификованим износима из основа старе девизне штедње.

Одредбом члана 1. став 1. Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територији бивших република СФРЈ („Службени гласник РС“, бр. 108/16, 113/17 и 52/19), прописано је да се овим законом уређују услови, начин и поступак регулисања обавеза по основу неисплаћене девизне штедње грађана коју су до 27. априла 1992. године положили: 1) држављани бивших република СФРЈ, осим Републике Србије, код банака са седиштем на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територији бивших република СФРЈ; 2) држављани Републике Србије код филијала банака са седиштем на територији Републике Србије, а које су се налазиле на територијама бивших република СФРЈ. Ставом 4. истог члана прописано је да се одредбе овог закона не односе на девизну штедњу из става 1. овог члана, која је у потпуности исплаћена у складу са прописима бивших република СФРЈ, на чијој територији је положена, или коју су бивше републике СФРЈ својим прописима пренеле на друга правна лица, односно конвертовале у друга права.

Одредбом члана 9. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља („Службени лист СФРЈ“, бр. 43/82 и 72/82, „Службени лист СРЈ“, бр. 46/96 и „Службени гласник РС“, бр. 46/06), прописано је да се право стране државе примењује према свом смислу и појмовима које садржи.

Према одредби члана 2. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације („Сл. новине ФБиХ“, бр. 27/97), који је у ФБиХ ступио на снагу 28. новембра 1997. године, потраживања грађана, која се измирују у складу са овим

законом, сматрају се потраживања по основу старе девизне штедње, по основу компензације за денационализовану имовину која се не може вратити у власништво и посед, потраживања по основу неисплаћених плаћа припадника Армије РБиХ, Хрватског вијећа одбране, Полиције и опћа потраживања утврђена Законом о приватизацији предузећа. Одредбом члана 3. став 1. истог закона прописано је да лице које има девизну штедњу у банкама или пословним јединицама са сједиштима на територији Федерације изнад 100 КМ, а био је држављанин бивше Социјалистичке Републике БиХ и на дан 31. марта 1991. године и имао пребивалиште на територији која сада припада Федерацији, стиче потраживања према Федерацији са стањем на дан 31. марта 1992. године. Одредбом члана 5. истог закона прописано је да се потраживање грађана по свим основима из члана 2. овог закона, исказују на јединственом рачуну грађана (у даљем тексту: Јединствени рачун) у организационој јединици Агенције за приватизацију ФБиХ, према мјесту пребивалишта грађана. Према одредби члана 11. истог закона, отварање Јединствених рачуна врши се по службеној дужности на основу матичног броја грађанина – носитеља потраживања из овог закона, а отварање Јединственог рачуна по основу старе девизне штедње врши се на захтев штедише и представља сертификат грађанина. Сагласно члану 15. истог закона, грађани су потраживања са Јединственог рачуна могли користити за куповину: станова на којима постоји станарско право, дионица предузећа, имовине предузећа, пословних простора у власништву опћина и друге имовине која се буде продавала у процесу приватизације, а у складу са чланом 16. потраживања на Јединственом рачуну су била преносива, што је укључивало и могућност њихове продаје на секундарном тржишту за дио њихове номиналне вредности. Потраживања са Јединственог рачуна могла су се користити у поступку приватизације, у року од две године од њиховог уписа на Јединствени рачун, а истеком тог рока су се гасила (члан 18).

Закон о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације је до 2004. године претрпео више измена и допуна („Сл. новине ФБиХ“, бр. 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03 и 44/04). Изменама овог закона, период из члана 18. у коме су се потраживања са Јединственог рачуна могла користити за куповину дионица предузећа, имовине предузећа и друге имовине у процесу приватизације, продужен је до 30. јуна 2006. године, а период за куповину станова до 30. јуна 2007. године. Осим тога, закон је 2004. године допуњен чланом 5а којим је прописано да изузетно од члана 5. овог закона, потраживање по основу старе девизне штедње постаје унутрашњи дуг ФБиХ који се измирује у складу са посебним законом, осим ако лице које има потраживање по основу старе девизне штедње не да изјаву да се та потраживања користе за намјене из члана 18. овог закона. Изјава из става 1. овог члана је неопозива и подноси се Федералном министарству финансија у року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Полазећи од цитираних прописа, а како је према потврди број 04-14-5617-1/19 од 14.08.2019. године, у Агенцији за приватизацију ФБиХ на јединственом рачуну грађана ... оставиоца ББ постоји неутрошен износ од 36.831,98 КМ из основа старе девизне штедње, достављен из Комерцијалне банке д.д. Тузла, регистрован 14.04.1999. године, који је првобитно био положен код Инвестбанке а.д. Београд, правно је утемељено становиште Управног суда да је оспорено решење туженог правилно и законито. Ово стога што

тужиља, овде подносиатеља захтева, по основу девизне штедње није више у односу са банком код које је својевремено положена девизна штедња - Инвестбанком а.д. Београд чије је седиште у Републици Србији, већ је ступила у однос са ФБиХ. Наиме, предметна девизна штедња је пренета на другу банку са седиштем у ФБиХ - Депозитну банку д.д. Сарајево, а затим конвертована у други облик права на основу закона ФБиХ.

Имајући у виду изложено, и по оцени Врховног касационог суда, не ради се о старој девизној штедњи за коју би била одговорна Република Србија према пресуди Великог већа Европског суда за људска права од 16.07.2014. године, донетој по представци 60642/08, у предмету Алишић, Сацак и Шахдановић, против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније, односно према Закону о регулисању јавног дуга Републике Србије по основу неисплаћене девизне штедње грађана положене код банака чије је седиште на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ, који је донет у извршењу те пресуде. Одредбе овог закона не односе се на девизну штедњу коју су бивше републике СФРЈ својим прописима пренеле на друго правно лице, односно конвертовале у друга права (члан 1. став 4.).

Република Србија не може бити одговорна за регулисање обавеза по основу неисплаћене девизне штедње подносиатељки захтева ни у случају да је трансфер предметног девизног износа на јединствени рачун оставиоца код Агенције за приватизацију ФБиХ извршен без његове сагласности, аутоматском применом неуставних одредаба Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације који је донела ФБиХ, јер је пренос девизних средстава на јединствени рачун извршен са рачуна Комерцијалне банке д.д. Тузла, са седиштем на територији ФБиХ, а не са рачуна филијала Инвестбанке а.д. Београд чије је седиште на територији Републике Србије. Евентуалне неуставне ситуације узроковане применом закона ФБиХ и повреду права на мирно уживање имовине правних субјеката која из тога проистиче, мора отклонити држава која је такво стање проузроковала, а не Република Србија.

По налажењу Врховног касационог суда, ознака „евидентирана стара девизна штедња“, на штедним књижицама достављеним уз пријаву потраживања, не представља једини доказ да је девизна штедња подносиатељке захтева код Инвестбанке а.д. Београд пренесена на друго правно лице – банку у ФБиХ или исплаћена, већ је доказ за то и јединствени рачун грађана (ЈРГ) подносиатељке захтева, односно његовог правног претходника, код Агенције за приватизацију ФБиХ, на коме су регистрована предметна девизна средства, а која су на том рачуну могла бити евидентирана само на основу података банке или пословне јединице банке са седиштем на територији ФБиХ код које су се у том моменту налазила.

Наиме, начин евиденције лица која имају девизну штедњу у банкама или пословним јединицама банака са седиштем на територији ФБиХ у износу већем од 100 ДЕМ, а била су држављани РБиХ на дан 31.03.1991. године и имала пребивалиште на територији ФБиХ на дан 28.11.1997. године, регулисан је Упутством о евиденцији и

реализацији потраживања грађана са јединственог рачуна („Сл. новине ФБиХ“, бр. 1/98) донетим на основу члана 20. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације. Према одредби члана 12. став 1. наведеног упутства, евиденција лица из члана 3. Закона, која имају девизну штедњу у банкама или пословним јединицама банака са седиштем на територији Федерације БиХ у износу већем од 100 ДЕМ, а била су држављани РБиХ на дан 31.03.1991. године и имала пребивалиште на територији Федерације БиХ на дан 28.11.1997. године, утврђује се на основу података банака које су дужне припремити почетни биланс стања у складу са законом, а према ставу 2. истог члана, банка из става 1. овог члана дужна је доставити Заводу податке о девизној штедњи грађана из става 1. овог члана, а са стањем на дан 31.03.1992. године, прерачунатим у ДЕМ и умањеним за исплате извршене до 31.12.1997. године на електронском медију, најкасније до 28.04.1998. године.

Из цитираних одредаба Упутства произлази да је трансфер предметног девизног износа на јединствени рачун ББ, код Агенције за приватизацију ФБиХ могао бити извршен само на основу података банке или пословне јединице банке са седиштем на територији ФБиХ код које је имао девизну штедњу, а што је у конкретном случају Комерцијална банка д.д. Тузла. Такав трансфер није ни могао бити извршен на основу података банке или пословне јединице банке са седиштем ван територије ФБиХ, дакле ни од стране Инвестбанке а.д. Београд. Преносом девизних средстава подносиољке захтева на рачун Комерцијалне банке д.д. Тузла са седиштем у ФБиХ, без обзира на који начин је ФБиХ тај трансфер извршила, а затим на Јединствени рачун правног претходника подносиољке захтева код Агенције за приватизацију ФБиХ на основу Закона и Упутства које је ФБиХ донела, спорни девизни износ је престао да буде дуг Инвестбанке а.д. Београд, а последично је престала и обавеза Републике Србије да тај дуг регулише у складу са својим законом. Из ст. 146. и 147. пресуде Алишић и др. произлази да Србија треба да предузме све потребне мере како би омогућила да свим лицима буде исплаћена њихова стара девизна штедња под истим условима под којима је она исплаћена држављанима Србије који су такву штедњу имали у домаћим филијалама банака са седиштем у Србији, што значи да Република Србија има обавезе према девизним штедишама чија девизна средства нису пребачена из старих девизних депозита на друга лица или су конвертована у друга права. На тај начин искључене су штедише чија су девизна средства пребачена на приватизационе рачуне, као што је случај са подносиољком захтева.

Врховни касациони суд истиче и да је подносиољка захтева, односно њен правни претходник, имао могућност да у периоду прописаном чланом 18. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације ФБиХ, своја потраживања по основу старе девизне штедње са Јединственог рачуна искористи за намене наведене у члану 15. тог закона.

По налажењу Врховног касационог суда, неосновани су наводи захтева да је побијана пресуда донета погрешном применом материјалног права, као и остали наводи

-7-

који су већ истицани у тужби и који су били предмет правилне оцене од стране Управног суда.

С обзиром на све изложено, Врховни касациони суд је, на основу одредбе члана 55. став 1. Закона о управним споровима, одлучио као у ставу првом диспозитива ове пресуде.

Како је захтев за преиспитивање судске одлуке одбијен, Врховни касациони суд је, на основу одредбе члана 74. Закона о управним споровима сходном применом одредбе члана 165. став 1. у вези члана 153. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 18/20) одлучио као у другом ставу диспозитива пресуде.

ПРЕСУЂЕНО У ВРХОВНОМ КАСАЦИОНОМ СУДУ
дана 21.04.2023. године, Узп 47/2023

Записничар,
Гордана Војновић,с.р.

Председник већа – судија,
Гордана Џакула,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић